

МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО

Навчально-науковий інститут
соціально-педагогічної та мистецької освіти

Кафедра початкової і спеціальної освіти

КВАЛІФІКАЦІЙНА (ДИПЛОМНА) РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»

на тему **«Особливості формування екологічної компетентності молодших
школярів в сучасній початковій школі»**

Виконала: здобувач вищої освіти
групи М 221-с

спеціальність 013 Початкова освіта

Безноско Олеся Анатоліївна

Керівник: канд. пед. наук, доцент

Гузь В.В.

Рецензент:

кандидат педагогічних наук

Жейнова Світлана Сергіївна

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. КОМПЕТЕНТНІСНИЙ ПІДХІД У ПІДГОТОВЦІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	10
1.1. Наукові підходи до визначення сутності поняття «компетентність»...	10
1.2. Екологічна компетентність як складова підготовки учнів початкових класів.....	19
1.3. Методична система підготовки молодших школярів до формування екологічної компетентності в умовах НУШ.....	26
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	34
2.1. Педагогічні умови формування екологічної компетентності молодших школярів.....	34
2.2. Структура та компоненти предметного рівня екологічної компетентності.....	43
2.3. Шляхи формування екологічної компетентності молодших школярів.....	52
РОЗДІЛ 3. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ СТАНУ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	62
3.1. Методичний інструментарій емпіричного дослідження стану екологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.....	62
3.2. Інтерпретація та аналіз отриманих результатів дослідження.....	66
ВИСНОВКИ.....	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ	

АНОТАЦІЯ

Безноско О.А. «Особливості формування екологічної компетентності молодших школярів в сучасній початковій школі»

В даній роботі проаналізовано та висвітлено особливості компетентнісного підходу у підготовці учнів початкової школи в сучасній педагогічній науці і практиці.

Розкрито наукові підходи до визначення сутності поняття «компетентність» у дослідженнях провідних фахівців. Визначено та охарактеризовано екологічну компетентність як складову підготовки учнів початкових класів в умовах сьогодення.

Грунтовно проаналізовано особливості методичної системи підготовки молодших школярів до формування екологічної компетентності в умовах НУШ.

Зазначено особливості формування екологічної компетентності учнів початкової школи.

Узагальнено та подано основні педагогічні умови формування екологічної компетентності молодших школярів. Розкрито структуру та компоненти предметного рівня екологічної компетентності та шляхи формування екологічної компетентності молодших школярів.

Наведено основні результати проведеного експериментального дослідження актуального стану екологічної компетентності молодших школярів за базою дослідження. А саме: на основі теоретичного аналізу методичної літератури обґрунтовано та підбрано надійний методичний інструментарій емпіричного дослідження стану екологічної компетентності майбутніх учителів початкової школи.

Висвітлено кількісний та якісні показники інтерпретації отриманих результатів проведеного наукового дослідження щодо зазначеної проблематики.

Ключові слова: екологічна компетентність, учні початкових класів, умови формування екологічної компетентності.

SUMMARY

Beznosko O.A. "Features of the formation of environmental competence of younger schoolchildren in a modern primary school"

This paper analyzes and highlights the features of the competence approach in the training of primary school students in modern pedagogical science and practice.

Scientific approaches to defining the essence of the concept of "competence" in the research of leading specialists are revealed. Environmental competence is defined and characterized as a component of primary school students' training in today's conditions.

The peculiarities of the methodical system of training junior high school students for the formation of environmental competence in the conditions of the NUS were thoroughly analyzed.

The peculiarities of the formation of environmental competence of elementary school students are indicated.

The basic pedagogical conditions for the formation of environmental competence of younger schoolchildren are summarized and presented. The structure and components of the subject level of environmental competence and the ways of forming the ecological competence of younger schoolchildren are revealed.

The main results of the conducted experimental study of the current state of environmental competence of junior high school students based on the research are given. Namely: on the basis of the theoretical analysis of methodological literature, a reliable methodological toolkit for empirical research into the state of environmental competence of future primary school teachers was substantiated and selected.

Quantitative and qualitative indicators of the interpretation of the results of the conducted scientific research on the specified issue are highlighted.

Key words: environmental competence, primary school students, conditions for the formation of environmental competence.

РЕФЕРАТ

на тему: «Особливості формування екологічної компетентності молодших школярів в сучасній початковій школі»

Здобувача вищої освіти: **Безноско Олесі Анатоліївни**

Науковий керівник: **канд.пед.наук, доцент Гузь Володимир Васильович**

Актуальність теми дослідження. Стрімкий розвиток сучасного суспільства, поширення інновацій, удосконалення інформаційних систем, виникнення нових освітніх тенденцій вимагають рішучих змін в системі освіти, що стає неможливим без її реформування. Саме тому останніми роками в Україні відбуваються активні державні перетворення, що забезпечують динамічний процес оновлення змісту освіти, узгодження його з вимогами сучасного інформаційного суспільства, подолання проблем, які пов'язані з енциклопедичним підходом до структурування змісту освіти, а саме: слабким зв'язком між курсами, відірваністю навчальних програм від реального життя, їх перенасиченням інформативним і фактичним матеріалом.

Тому значна увага у системі сучасної вітчизняної освіти надається створенню оптимальних умов для всебічного розвитку особистості, забезпеченню запитів суспільства в громадянах, які беруть активну участь в політичному й економічному житті країни, здатні критично мислити, самостійно приймати рішення, нести відповідальність за свій вибір, прагнути до постійного саморозвитку, швидко реагувати на зміни та пристосовуватися до нових умов розвитку сучасного інформаційного суспільства.

Крім того, особливо гостро постає питання щодо оновлення змісту освіти у контексті глобальних проблем, що викликані погіршенням стану навколишнього середовища, кризовою ситуацією у сфері відносин «людина-природа», споживацьким ставленням до природних ресурсів. Тому важливим завданням освітнього процесу у навчальних закладах є підготовка екологічно-компетентних фахівців, які здатні не лише засвоювати, а й застосовувати отримані знання у практичному житті для розв'язання екологічних проблем.

Варто зазначити, що низький рівень екологічної свідомості та культури учнів ставить певні вимоги щодо вчителів початкової школи, до здійснення природоохоронної діяльності, екологічного виховання майбутніх вихованців, формування у них екологічної культури, свідомості, мислення, здатності до розв'язання проблем, пов'язаних з погіршенням стану навколишнього середовища, тобто екологічної компетентності.

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що окремі аспекти визначеної проблеми відображено в працях численних науковців: ключові положення теорії особистості (Л. Х'єлл, Л. Зіглер, С. Мадді, Г. Айзек, Р. Кеттел, Б. Зейгарник та ін.); тенденції розвитку екологічної освіти і виховання (О. Малей,

Н. Яковлєва, Е.Абрамян, В.Липицький, І.Зверєв); формування екологічної компетентності особистості (Я. Логвінова, В. Подоляк, А. Циганенко).

Застосування компетентнісного підходу до освітнього процесу закладів освіти висвітлено у дослідженнях вітчизняних науковців: В. Скворцової, Н.Бібік, О. Пометун, І. Зязюна, М. Вашуленка та інших. Значних досягнень у дослідженні проблем застосування компетентнісного підходу досягли зарубіжні вчені: Ж. Делор, М. Рюменвіль, М. Шнітгер та інші.

Наукові підходи щодо визначення сутності поняття екологічної компетентності, розкриття її структури, педагогічних принципів її формування відображено в дослідженнях В. Коваль, Л. Руденка, Л. Титаренка, С. Шмалєй, Д.Єрмакова, Н. Пустовіт, О. Колонькової, В. Жданової, І. Мостов'яка, Н. Олійник, Н. Баюрко, Ю. Шапрана та ін.

Отже, проблему формування екологічної компетентності в учнів початкової школи слід розглядати системно і цілісно. Необхідно створити педагогічну модель, яка б відповідала вимогам сучасної школи й інформаційного суспільства водночас, тобто враховувала соціальні, економічні, наукові перспективи розвитку людства, відповідно до швидких темпів науково-технічного прогресу.

Мета роботи – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити особливості формування екологічної компетентності молодших школярів сучасної початкової школи.

Відповідно до поставленої мети визначено **завдання**:

- здійснити теоретичний аналіз компетентнісного підходу в педагогічній літературі та розкрити особливості екологічної компетентності молодших школярів;
- з'ясувати педагогічні умови формування екологічної компетентності молодших школярів в умовах Нової української школи;
- провести емпіричне дослідження стану екологічної компетентності молодших школярів в контексті Нової української школи.

Об'єкт дослідження – процес формування екологічної компетентності молодших школярів в сучасній початковій школі.

Предмет дослідження – система роботи, спрямована на формування екологічної компетентності молодших школярів в сучасній початковій школі.

Методи дослідження:

- **теоретичні:** вивчення та аналіз педагогічної, психологічної літератури, а також наукових праць, які висвітлюють підходи щодо сутності екологічної компетентності;
- **емпіричні:** педагогічний експеримент, усне та письмове опитування (зокрема, проведення анкетування);
- **статистичні:** кількісний та якісний аналіз, статистична обробка результатів на всіх етапах дослідження.

Експериментальна база дослідження. Експеримент проводився на базі Куяльницького опорного закладу освіти Куяльницької сільської ради Подільського району Одеської області.

Обсяг і структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зробити наступні висновки:

1. Проаналізувавши педагогічну літературу, наукові праці вітчизняних і зарубіжних науковців нами було здійснено теоретичний аналіз компетентнісного підходу. Було визначено, що застосування компетентнісного підходу в освіті сприяє модернізації освітнього процесу, оновленню змісту освіти, забезпеченню його відповідності вимогам держави, суспільства, світовим освітнім стандартам, формуванню цілісної компетентної особистості, здатної самостійно приймати рішення і розв'язувати проблемні завдання у всіх сферах діяльності.

Детальний аналіз наукових підходів щодо визначення сутності поняття компетентності дозволив нам зробити висновок про те, що компетентність - це інтегрована сукупність її компонентів: знань, умінь, навичок, поглядів, ціннісних орієнтацій, переконань, що визначають способи поведінки людини у всіх сферах діяльності.

Під поняттям екологічної компетентності молодших школярів ми розуміємо комплексну, взаємопов'язану систему знань, умінь, поглядів, способів мислення і діяльності у природі, що спрямована на розуміння й усвідомлення необхідності моральної екологічної відповідальності за стан довкілля у всіх сферах діяльності.

Нами встановлено, що екологічна компетентність як складова підготовки молодших школярів має відповідну структуру, яку складають технологічний, управлінський, комунікативний, мотиваційний, етичний компоненти, діяльнісний і практичний компоненти. Формування кожного з компонентів екологічної компетентності у молодших школярів має свою специфіку, що включає застосування відповідних форм, методів і засобів під час підготовки учнів.

2. Методична підготовка вчителя початкової школи повинна ґрунтуватися на: умінні вчителя обирати оптимальні форми, методи, засоби, прийоми для забезпечення процесу навчання; взаємодії всіх його учасників і формування у них компетентностей в умовах реформування школи.

3. Нами з'ясовано, що ефективність формування екологічної компетентності молодших школярів передбачає створення відповідних педагогічних умов, до яких ми віднесли: врахування принципів цілісного педагогічного процесу, зовнішніх і внутрішніх чинників впливу, забезпечення інтеграції знань з різних дисциплін. Важливим є стимулювання в учнів потреби

у розвитку власної екологічної компетентності, мотивація учнів до розв'язання завдань екологічного змісту під час освітнього процесу.

4. Проведене нами емпіричне дослідження дало змогу виявити стан екологічної компетентності молодших школярів, учнів 3 і 4 класу. Для проведення подальшого дослідження нами були розроблені критерії (когнітивний, ціннісний, діяльнісно-практичний) та рівні (високий, достатній та низький) екологічної компетентності.

За результатами констатувального етапу дослідження нами було виявлено, що лише 7,7 % учнів 3 класу мають високий рівень екологічної компетентності, достатній – 56,4%, а 35,9 % опитаних учнів мають низький рівень. У той час, як 62,9% учнів 4 класу мають високий рівень знаннєвого компонента екологічної компетентності, 25,4% – достатній, і лише 11,7% – низький рівень.

Звертаючи увагу на дану проблему нами були розроблені та проведені низку занять з даної теми. На заняттях було використано інтерактивні методи, що сприяли активізації пізнавального інтересу учнів.

Для перевірки нашого експериментального дослідження проведено контрольний зріз знань, який показав зміни рівня екологічної компетентності учнів 3 класу: високий рівень знаннєвого компонента екологічної компетентності виявлено у 11,3% учнів, достатній – 88,2%, низький – 2,4%.

Проведене нами дослідження показує, що показники високого рівня збільшилися на 33,7%, а показник низького рівня зменшився на 32,7%.

Отже, результати нашого дослідження свідчать про зростання загального рівня екологічної компетентності учнів. Беручи до уваги ці показники ми вважаємо проведений нами формувальний етап дослідження екологічної компетентності молодших школярів дієвим.

Имя пользователя:
Анастасія Варениченко

ID проверки:
1033108308

Дата проверки:
27.11.2022 13:32:27 CET

Тип проверки:
Doc vs Internet

Дата отчета:
27.11.2022 13:32:53 CET

ID пользователя:
100007156

Название файла: перевірка_безноско

Количество страниц: 68 Количество слов: 13283 Количество символов: 104089 Размер файла: 1.39 MB ID файла: 1012870828

26.6% Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.51% с Интернет-источником (<https://www.slideshare.net/Deyra01/ss-79251052>)

26.6% Источники из Интернета

46

Страница 68

Поиск совпадений с Библиотекой не производился

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников